

XI
VOLUME
2018

ACTA

MEDICO-HISTORICA RIGENSIA

AMR

RSU MEDICĪNAS VĒSTURES INSTITŪTS
PAULA STRADIŅA MEDICĪNAS VĒSTURES MUZEJS

**ACTA
MEDICO-HISTORICA
RIGENSIA**

Volumen XI (XXX)

**ACTA
MEDICO-HISTORICA
RIGENSIA**

Volumen XI (XXX)

PAULI STRADINI MUSEUM
HISTORIAE MEDICINAE
UNIVERSITAS RIGENSIS STRADINA

Acta medico-historica Rigensia (AMHR) ir recenzēts akadēmisks brīvpieejas žurnāls, kas veltīts pētījumiem medicīnas un dzīvības zinātņu vēsturē un medicīnas muzeoloģijā Latvijā un Baltijas jūras reģiona valstīs. Žurnāls iznāk reizi gadā, publicējot zinātniskus pētījumus latviešu un angļu valodā, grāmatu un mediju recenzijas, kā arī apskatus par notikumiem akadēmiskajā un muzeju dzīvē. Žurnāls iznācis no 1957. gada ar sākotnējo nosaukumu *Iz istorii meditsiny*. Kopš 1992. gada izdevuma nosaukums ir *Acta medico-historica Rigensia*.

Acta medico-historica Rigensia (AMHR) is a refereed academic open access journal devoted to research in history of medicine and life sciences and medical museology in Latvia and Baltic sea region countries. Published once a year, the journal collects original research papers in Latvian and in English, book and media reviews, as well as reports on relevant academic and museum events. The journal dates back to 1957 and was previously published under the title *Iz istorii meditsiny*. In 1992 the journal was renamed to *Acta medico-historica Rigensia*.

Galvenais redaktors / Editor-in-chief: Jānis Stradiņš

Atbildīgā redaktore / Managing editor: Ineta Lipša

Redkolēģija / Editorial board:

Aistis Žalnora – Dr., Viļņas Universitāte (*Vilnius University*)

Axel Karenberg – Prof., Dr. med., Ķelnes Universitātes slimnīca (*Cologne University Hospital*)

Baiba Mauriņa – Dr. pharm., Rīgas Stradiņa universitāte (*Rīga Stradiņš University*)

Božena Płonka-Syroka – Prof., Dr. habil., Vroclavas Medicīnas universitāte

(*Wroclaw Medicine University*)

Ingrid Kästner – Prof., Dr. habil. med., Leipcigas Universitāte (*University of Leipzig*)

Ieva Lībiete – Dr. med., Rīgas Stradiņa universitāte (*Rīga Stradiņš University*)

Irina Polyakova – Dr. phil., Kaļiņingradas Dzintara muzejs (*Kaliningrad Amber Museum*)

Juris Salaks – Prof., Dr. med., Rīgas Stradiņa universitāte (*Rīga Stradiņš University*)

Ken Kalling – M.A., Tartu Universitāte (*University of Tartu*)

Konstantin Pashkov – Prof., Dr. habil. med., Maskavas Valsts medicīnas un zobārstniecības universitāte (*Moscow State University of Medicine and Dentistry*)

Maie Toomsalu – M.A., Tartu Universitāte (*University of Tartu*)

Maija Pozemkovska – Dr. med., Rīgas Stradiņa universitāte (*Rīga Stradiņš University*)

Nils Hansson – PhD, Heinriha Heines Diseldorfas universitāte (*Heinrich Hein University of Düsseldorf*)

Ramunas Kondratas – Dr., Viļņas Universitāte (*Vilnius University*)

Wilma Gudienė – Dr., Lietuvas Veselības zinātņu universitāte (*University of Health Sciences of Lithuania*)

Redaktors / Editors: Indra Orleja, Inga Lievīte

Maketētāja / Layout: Ilze Stikāne

Uz vāka A. Beilera gravīra (1933) pēc K. Mekela gravīras (1775). Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs (*On front cover engraving by A. Beiler (1933) after the engraving by C. Mechel (1775). Pauls Stradins Museum of History of Medicine*)

Izdevējs / Publisher:

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas vēstures institūts (*Institute of History of Medicine, Rīga Stradiņš University*)

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs (*Pauls Stradins Museum of History of Medicine*)

Zinātniskā redakcija / Editorial office:

Adrese / Address: Antonijas iela 1, Rīga, LV-1360

e-pasts / e-mail: ineta.lipsa@rsu.lv; juris.salaks@rsu.lv

Mājaslapa / Web-page: <https://www.rsu.lv/AMHR>

© Rīgas Stradiņa universitāte, 2018

RSU IPD Nr. 18-425

© Dace Baltiņa, Māris Baltiņš, Rita Grāvere, Nils Hansson, Ieva Lībiete, Maija Pozemkovska, Juris Salaks, Ilze Sirmā, Jānis Stradiņš, Māris Vītols, Alīda Zigmunde

Licence: CC BY-NC 4.0

ISBN 978-9934-563-46-1 (drukāts izdevums)

ISSN 1022-8012

ISBN 978-9934-563-48-5 (elektronisks izdevums)

e-ISSN 2592-818X

Saturs

Redakcijas vārdā / From the Editorial Board

Ieva Lībiete 7

I. PĒTNIECISKIE RAKSTI

Zinātne Latvijā: attīstības pamatmetu raksturojums
(1775–2016)

Jānis Stradiņš 11

Rīgas Stradiņa universitātes anatomiskās kolekcijas
zudušo vēsturi meklējot

Ieva Lībiete, Rīta Grāvere 53

Nobel Prize Commemoration in Riga:

Media Echo and Objects

Juris Salaks, Nils Hansson 92

II. AKADEMISKĀ UN MUZEJU DZĪVE

Onkoloģijas attīstība Latvijā XIX gadsimtā un XX gadsimta
pirmajā pusē pasaules notikumu kontekstā

Dace Baltiņa, Māris Baltiņš 121

Izstāde “*Danse Macabre* / Nāves deja” Paula Stradiņa Medicīnas
vēstures muzejā 28.10.2016.–20.05.2017.

Ilze Sirmā 136

Izstāde “Neredzamās zonas” Paula Stradiņa Medicīnas vēstures
muzejā 03.06.2017.–24.09.2017.

Māris Vītols 147

28. starptautiskā Baltijas zinātņu vēstures konference

Tartu 2017. gada maijā

Alīda Zigmunde 152

III. GRĀMATU UN MEDIJU RECENZIJAS

Latvijā izdotās grāmatas par medicīnas vēsturi (2016–2017)

<i>Maija Požemkovska</i>	155
<i>Autori / Authors</i>	159

Redakcijas vārdā

Strādājot pie pētījumiem medicīnas vēsturē, bieži nācās attapties bibliotēkā pie grāmatplaukta, kurā izkārtoti 19 izdevuma *Iz istorii meditsiny* (no 1957. gada) un desmit tā pēcteča (kopš 1992. gada) – *Acta medico-historica Rigensia* – sējumi. Jau pirmais rakstu krājums, kurš iznāca pēc profesora Paula Stradiņa iniciatīvas, kļuva par vienīgo medicīnas vēsturei veltīto rakstu krājumu reģionā. No pirmā *Iz istorii meditsiny* līdz vienpadsmitajam *Acta medico-historica Rigensia* izdevumam līdzās stāvējis un lielāko daļu krājumu komplektējis un rediģējis akadēmiķis Jānis Stradiņš, laika gaitā to izdodot gan Latvijas Zinātņu akadēmijas, gan Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja, gan Rīgas Medicīnas institūta un vēlāk Rīgas Stradiņa universitātes paspārnē. Bieži ar nožēlu domāju par to, ka izdevumi, kuros iekļauti dažādu valstu pārstāvju oriģināli pētījumi Latvijas un pasaules medicīnas vēsturē, šobrīd ir kļuvuši par bibliogrāfisku retumu un tādējādi nav pieejami un nav zināmi pētniekiem un medicīnas vēstures interesentiem. Mūsdienās, pateicoties bibliotēku un arhīvu materiālu masveida digitalizācijai, arī vēstures pētījumus biežāk veicam tiešsaistē, ne vairs bibliotēku un arhīvu sienās. Šķita, ka arī mūsu vairāk nekā 60 gadu senajam medicīnas vēstures rakstu krājumam pienācis laiks iziet interneta vidē.

Tāpēc 2017. gadā RSU Medicīnas vēstures institūts sadarbībā ar kolēģiem no RSU Informācijas tehnoloģiju departamenta, RSU Izdevniecības un poligrāfijas daļas, Latvijas Nacionālās bibliotēkas un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja uzsāka projektu – izdevuma iepriekšējo krājumu digitalizāciju un publiskošanu tīmeklī. Šobrīd interneta vietnē <https://www.rsu.lv/AMHR> pieejami visi līdz šim iznākušie *Acta medico-historica Rigensia* raksti, kuriem piešķirti arī digitālie objektu identifikatori (doi). Nākotnē plānots šādā veidā publikot arī izdevumu *Iz istorii meditsiny*.

Tāpat 2017. gadā, domājot par iespēju izdevumu nākotnē indeksēt akadēmisko žurnālu datubāzēs, tika izveidota jauna starptautiska redaklējīga, pārstrādātas izdevuma politikas, tehniskās prasības, kā arī definēti izdevuma mērķi un struktūra. Sākot ar *Acta medico-historica Rigensia* vienpadsmito sējumu, tas turpmāk būs recenzēts akadēmisks brīvpieejas žurnāls, kas veltīts pētījumiem medicīnas un dzīvības zinātņu vēsturē un medicīnas muzeoloģijā Latvijā un Baltijas jūras reģiona valstīs. Žurnāls iznāks reizi gadā, tajā tiks publicēti zinātniski pētījumi, grāmatu un mediju recenzijas, kā arī apskati par notikumiem akadēmiskajā un muzeju dzīvē. Vēsturiski izdevumā ir publicēti raksti gan latviešu, gan krievu, gan vācu un angļu valodā, bet turpmāk, tiecoties vienkāršot izdevuma uztveramību, *Acta medico-historica Rigensia* būs raksti tikai angļu un latviešu valodā. Kopš 2018. gada, pateicoties izdevuma pārdefinēšanai un izvietojšanai interneta vidē, tas tiek indeksēts lielākajā brīvpieejas akadēmisko žurnālu datubāzē DOAJ (*Directory of Open Acces Journals*), iekļūstot akadēmisko žurnālu apritē.

IEVA LĪBIETE

From the Editorial Board

Working on the studies in medical history, I frequently found myself in the library by the bookshelf where 19 volumes of *Iz istorii meditsiny* (from 1957) and 10 of its successors – *Acta medico-historica Rigensia* (from 1992) – are located.

First published by the initiative of the Professor Pauls Stradiņš, *Iz istorii meditsiny* became the only academic journal dedicated to the history of medicine in the region.

The academician Jānis Stradiņš has compiled and edited the journal since the first volume of *Iz istorii meditsiny* up to the eleventh volume of *Acta medico-historica Rigensia*, overtime publishing those underneath Latvian Academy of Sciences, Pauls Stradiņš Museum for History of Medicine, Rīga Medical Institute and later Rīga Stradiņš University (RSU).

It must be admitted that the journal volumes encompassing original studies in the history of medicine in Latvia and the world by scholars of various countries have become bibliographical rarities; therefore, they are frequently inaccessible or unknown to researchers and the interested.

Nowadays, owing to the mass digitalisation of library and archive materials, studies of history are more frequently performed online rather than within the walls of a library. This lead to a conclusion that the more than 60-year-old journal of the history of medicine has reached the stage to be popularised via the electronic media.

Therefore, in 2017, RSU Institute of the History of Medicine in collaboration with the colleagues from RSU Department of Information Technology, RSU Publishing and Printing Department, Latvian National Library and Pauls Stradiņš Museum for History of Medicine started the project – digitalisation of previous journal volumes and publishing them online. Currently, the web link <https://www.rsu.lv/AMHR> holds

all the editions of *Acta medico-historica Rigensia*, which all have been assigned digital object identifiers (doi). The further plans provide publication of *Iz istorii meditsiny* in the same manner.

Likewise, in 2017, thinking about the possibility of indexing the journal in academic databases, a new international editorial board was compiled; policies and technical requirements were reworked; and aims and structure of the journal were defined. Starting with the eleventh volume *Acta medico-historica Rigensia* is a refereed academic open access journal dedicated to studies in the history of medicine and life sciences, and in medical museology in Latvia and the Baltic Sea region countries. The journal will be issued once a year; it will encompass scientific studies, book and media reviews, and reports on relevant events in academic and museum life. Historically, every edition has consisted of articles in Latvian, Russian, German and English; however, aiming for the ease of perception of the journal, *Acta medico-historica Rigensia* will further on have articles in English and Latvian only. Since 2018 *Acta medico-historica Rigensia* has been indexed in the largest open access journal database DOAJ (*Directory of Open Access Journals*), having entered the circulation of academic journals.

IEVA LĪBIETE